

У ДОКУМЕНТУ НОВИ ИНВЕНТАР БР. 1847
1 Јануара 1942 год.
Београд.

ЗАКОН

о

ДРЖАВНИМ ЕКОНОМИМА

са

• ЗАКОНОМ О УНАПРЕЂЕЊУ ВОЋАРСТВА

и

ЗАКОНОМ О ПОЉОПРИВРЕДНИМ СТАНИЦАМА.

БЕОГРАД

ПИТАМПАНО У КРАЉЕВСКО-СРПСКОЈ ДРЖАВНОЈ ПИТАМПАРИЈИ

1898.

МИ
АЛЕКСАНДАРИ
по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

ПРОГЛАШУЈЕМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НА-
РОДНА СКУПШТИНА САЗВАНА У РЕДОВНИ САЗИВ ЗА 1897. ГОД.,
РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН
о
ДРЖАВНИМ ЕКОНОМИМА

Члан 1.

У циљу унапређења пољске привреде уста-
новљавају се звања државних економа.

Државни су економи окружни и срески. Први
су референти за пољопривредне послове окружних,
а други среских начелника.

Члан 2.

Дужности су државних економа:

1. да поучавају народ о бољем и кориснијем
начину обрађивања земље, неговања ливада, по-
дизања воћа и винограда, одгајивања стоке и га-
јења риба, живине, пчела, и свилобубе;

2. Да настојавају да се сви пољопривредни послови на време отпочињу, како треба обављају и у своје време свршавају;

3. да саветом и делом буду на руци појединим пољопривредницима у набављању оруђа и машина, приплодне стоке, семена и воћа и свију осталих потреба;

4. да проучавају пољопривредне прилике у својим територијама, и да о томе подносе извештаје министру народне привреде;

5. да воде надзор над свима општинским, среским и окружним пољопривредним заводима, установама и удружењима и да се старају о њиховом напретку;

6. да се старају о тачном вршењу свију пољопривредних закона и законских наредаба; и

7. да управљају пољопривредним станицама, односно расадницама и да у опште врше све оне послове, који им се ставе у дужности посебним законима или наредбама министра народне привреде.

Ближе одредбе о њиховим дужностима прописаће се правилником.

Члан 3.

Државни економи постављају се Краљевим указом на предлог министра народне привреде.

Окружне и среске економе може министар народне привреде поставити и својим претписом.

Члан 4.

Окружни економи могу бити само они, који су свршили земљоделско-шумарску школу у Србији или какву вишу пољопривредну школу на страни и који имају доказе о својој практичној пољопривредној спреми, да су две године провели на как-

вом приватном имању на практици а тако исто и они, који су провели најмање 10 година као срески економи, или у каквом државном економском заводу но који су свршили најмање средњу пољопривредну школу.

Срески економи могу бити они, који су свршили коју средњу пољопривредну школу са врло добрым успехом и који су практиковали најмање једну годину дана на каквом државном или приватном добро уређеном имању, а тако исто и они, који су провели најмање пет година као помоћници државних економа, или у каквом државном економском заводу.

Члан 5.

Плата окружних економа дели се на класе, и то: I 4000, II 3500 и III 3000 динара годишње.

Али министар народне привреде може у првим а у недостатку стручњака који би служили за ову плату постављати окружне економе и са већом платом, но која не може бити већа од 5000 динара годишње.

Плата среских економа дели се на класе, и то: I 2500, II 2000 и III 1500 динара годишње.

Осим тога они имају бесплатан стан и огрев, а кад путују службеним послом по округу, односно срезу, немају дневницу.

Државни економи не могу бити унапређени у вишу класу, докле у нижој не проведу најмање четири године.

Члан 6.

Плата окружних и среских економа и осталог особља, које им буде потребно за вршење службе а тако исто и сви остали трошкови, имају се накнадити окружним прирезом, према буџетима које састављају окружна начелства а одобрава министар народне привреде.

Члан 7.

Државни економи могу се у недостатку по-десних лица постављати и за два или више округа, односно срезова, и тада им се при постављању одређује место сталног становаша.

Члан 8.

Овлашћује се министар народне привреде да пропиши правилник за извршење овога закона.

Члан 9.

Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.

Препоручујемо нашем министру народне привреде, унутрашњих послова и финансија да овај закон обнародују и о његовом се извршењу старажу, властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

3 јула 1898 год.
у Нишу

АЛЕКСАНДАР с. р.

(М. П.)

Видео и ставио државни печат,
чувар државнога печата,

Министар привреде,

К. Н. Христић с. р.

Министар
народне привреде,

С. М. Лозанић с. р.

Министар
унутрашњих дела,

Јевр. А. Андоновић с. р.

Министар финансија,

Ст. Д. Поповић с. р.

МИ

АЛЕКСАНДАР I.

по милости Вожђој и вољи народној

Краљ Србије

ПРОГЛАШАВАМО И ОВЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НА-
РОДНА СКУПШТИНА, САЗВАНА У РЕДОВНИ САЗИВ ЗА 1897. ГОД.,
РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН

о

УНАПРЕЂЕЊУ ВОЋАРСТВА

Члан 1.

Сви срезови обvezani су, да у року од три године, рачунајући од дана кад овај закон ступи у живот, установе по један воћни расадник у величини најмање од пет хектара, у којима ће се

производити и одгајивати саднице разнога воћа и другог корисног дрвећа и шибља.

Ну, изузетно од овога, општег правила, и то само у случајима, кад у неким среским местима не би било угоднога земљишта за то, или где су у једном месту две среске канцеларије, може министар народне привреде одобрити да два суседна среза подигну један заједнички воћни расадник у величини најмање од десет хектара.

Члан 2.

О подизању ових воћних расадника, као и до даљем њиховом усавршавању и о употреби произведених и одгајених садница, дужни су старати се надлежни срески економи, који су уједно и главни руководаоци ових расадника и који ради тога морају имати и своје станове у њима.

За обављање разностручних радова у овим расадницима, стављаће се среским економима на расположење: потребан број помагача (воћара), радника и сва остала средства.

Помоћнике среских економа поставља министар нар. привреде. Они имају годишњу плату 800 до 1000 динара, а осим тога и бесплатан стан у расаднику и огрев, као и срески економи.

Члан 3.

Срески воћни расадници имају се подићи у местима где су среске канцеларије, а где за то не би било угодног земљишта, онда у најближој општини где за то има услова.

Избор земљишта за подизање ових расадника има извршити комисија састављена из среског начелника, среског економа, два члана среске скупштине и председника дотичне општине, и овај

закључак комисије вредиће тек пошто га одобри надлежно начелство окружно.

Ако би уместу, где се расадник има подићи, било општинске утрине угодне за то, онда ће се она за расадник узети а општини исплатити по процени комисије, коју сачињавају начелник срески, срески економ, председник дотичне општине и два члана среске скупштине, које ова за то избере, ако је општина не би уступила бесплатно. У противном случају, земљиште се мора прибавити експропријацијом од приватних лица.

Ако би у среским местима било државнога земљишта, угоднога за воћни расадник, онда ће се оно првенствено и употребити, ако то одобри министар народне привреде.

Члан 4.

У среским воћним расадницима производиће се и одгајивати оне врсте и сорте домаћега воћа и корисног дрвећа и шибља које одговарају месним приликама.

Али свакојако мора се у њима обраћати напорчита пажња одгајивању садница белога дуда, ради унапређења свиларства, у пределима где он успева.

Избор врста и сората воћа и осталог корисног дрвећа и шибља врше срески економи, а то одобравају окружни економи.

Члан 5.

Срески економи као главни руководаоци ових расадника (чл. 2.) дужни су најмање два пута преко године држати у овим расадницима практичне курсеве о подизању и облагорођивању воћа.

На ове практичне курсеве дужне су све општине дотичних срезова послати сваки пут нај-

мање по два сиромашна питомца и издржавати их о општинском трошку за све време трајања курса ако не буде таквих који ће о своме трошку ићи.

Исто су тако срески економи обвезани да и свакоме другом дају практичне поуке о подизању и облагородњавању воћа, који у расадник дође и поуке затражи.

Члан 6.

Произведене и одгајене саднице благороднога воћа и другог корисног дрвећа и шибља уступаје се приватним лицима по извесну малу таксу и то првенствено грађанима дотичних срезова, па онда и осталима, и употребљаваће се по упуштвима среских економа, за засадјивање друмова, путева, улица и празних општинских просторија, и за утврђивање пескуша и речних обала.

Добивени приход од продаје садница и воћа из расадника употребљаваће се на издржавање, улепшавање и увећавање расадника.

Саднице белога дуда даваће се свакоме бесплатно.

О засадјивању железничких путева издаће се нарочити правилник у споразуму са министром грађевина.

Члан 7.

Општине су обвезане, да све оне саднице, које им се из расадника издаду, о своме трошку засаде онде и онако како то срески економ нареди.

Оне су дужне да их чувају и да се о напре-
довању њиховом старају.

Оне су одговорне за свако дрво на овај начин засадено и дужне су упражњења места одмах по-пуњавати.

У накнаду за све то општинама припада сав приход од воћа засађеног у њеном атару поред друмова и путева, по улицама и празним њеним просторијама.

Члан 8.

Никоме није дозвољено да самовласно бере плодове и да повређује или уништава воћке и друго корисно дрвеће и шибље, које је зађено у расадницима, приватним имањима, поред друмова и путева, по улицама и празним општинским просторијама, као и ради утврђења обала и пескуша.

По томе новчано ће се казнити:

а., од 1 до 20 динара онај, који се ухвати да самовласно бере плодове;

б., од 20 до 50 динара онај, који се ухвати да самовласно било на који начин повреди које од ових дрвета; и

в., од 50 до 150 онај, који се ухвати да самовласно било на који начин уништи које од ових дрвета.

За уништавање воћака већега обима важе одредбе казненог закона.

Ако осуђени не би новчану казну могао исплатити трећином свога имања, онда ће се казна заменити затвором, рачунајући сваки пет динара са по један дан затвора.

Осуде испод пет динара рачунаће се у један дан затвора.

Из непажње учињене штете под б. и в. да се казне плаћањем вредности учињене штете.

Поред казне осуђиваће се кривац и на накнаду учињене штете, која припада сопственику имања. Оцена штете одређује се вештацима које власт исследна одреди.

Означене кривице као иступне застаревају за три месеца од дана кад су учинене. За прекид застарелости вреде одредбе казненог закона.

За штету коју учине малолетници до 16 година, одговорни су њихови родитељи, односно стараващи масеним имањем.

Брање дудовог лишћа са дудова, за хранење свилених буба, сем на приватним имањима, слободно је свакоме и без икакве накнаде.

Члан 9.

Све ове кривице (члан 8.) извиђа по полицијској уредби општинска власт оне општине у којој се учине, по званичној дужности, или на туђу приватних лица.

Казне под а. изриче сам председник општине и оне су одмах извршне, а казне под б. и в. изриче општински суд у корист општинске касе. Жалбе противу осуде општинског суда расматрају и коначно расправљају надлежне полицијске власти. За подношај жалбе вреде прописи полицијске уредбе (§ § 15 и 16.)

Члан 10.

Надзор над општинским властима односно вршења овог закона вршиће надлежне полицијске власти срећством својих економа.

За лабаво вршење овога закона правилника и наредба издатих на основу истога, среске односно окружне полицијске власти узимаће на одговор и казнити председнике општина са 50 до 150 динара у корист државне касе.

Жалбе противу осуда среских односно окружних полицијских власти расматрају и коначно расправљају надлежне окружне полицијске власти,

односно министар народне привреде ако су поднесене у року и на начин предвиђен у чл. 9.

Члан 11.

Све трошкове око подизања и издржавања ових воћних расадника, где спадају: набавка земљишта, подизање потребних грађевина, набавка свију расадничких потреба, плата воћара и радника и т. д. дужни су сносити сви грађани дотичних срезова по сразмери непосредне порезе.

Буџет прихода и расхода састављаће срески економи и у почетку године подносити среској скупштини на одобрење.

О свима примањима и издавањима расадничким дужан је срески економ водити прописне књиге и склопљене рачуне на свршетку године подносити среској скупштини на преглед и одобрење.

Члан 12.

Овлашћује се Министар Народне Привреде да из прихода Класне Лутрије или својих буџетских средстава може давати награде (премије) оним лицима, која се буду одликовала као добри воћари.

Број, величину и начин давања ових награда одређује Министар Народне Привреде.

Члан 13.

Ови срески воћни расадници не плаћају порез ни прирез.

Члан 14.

Овлашћује се Министар Народне Привреде да пропише правилник за извршење овог закона.

Члан 15.

Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.

Препоручујемо Нашим министрима: народне привреде, унутрашњих послова и финансија, да овај закон обнародују и о његовом се извршењу старају, властима пак заповедамо да по њему поступају а свима и свакоме да му се покоравају.

3 јула 1898 године
у Нишу.

(М. П.)

Видео и ставио државни печат,
чубар државног печата,
Министар правде,

К. Н. Христић С. Р.

АЛЕКСАНДАР С. Р.

Министар
народне привреде,

С. М. Лозанић С. Р.

Министар
унутрашњих дела,

Јевр. А. Андоновић С. Р.

Министар финансија,

Ст. Д. Поповић С. Р.

МИ

АЛЕКСАНДАР I.

по милости Вожђој и вољи народној

Краљ Србије

ПРОГЛАШАВАМО И ОВЈАВЉУЕМО СВИМА И СВАКОМЕ ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА, САЗВАНА У РЕДОВНИ САЗИВ ЗА 1897. ГОД.,
РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЕМО:

ЗАКОН

о

ПОЉОПРИВРЕДНИМ СТАНИЦАМА

Члан 1.

Да би се пољопривредницима дала прилика да прибаве практична знања за корисно газдовање и да у практици виде све напретке учињене у пољској привреди, има се поступно, по одредбама овога закона, у року од 5—10 година, установити у свакоме округу по једна пољопривредна станица. Но првенствено ће се установити само једна станица и то у оном округу, који понуди потребно земљиште за то.

Члан 2.

Свака пољопривредна станица мора имати:
1. Угледно имање у величини до 60 хектара зиратне земље за све гране ратарства;

2. Угледан воћњак у величини до 2 хектара за гајење свију врста домаћег воћа и корисног дрвећа и шибља;

3. Угледан виноград у величини до 2 хектара за гајење свију важнијих врста винове лозе;

4. Угледан живинарник за гајење свију врста домаће живине; и

5. Угледан пчеланик за држање и гајење пчела.

Осим тога, свака станица мора имати онолико теглеће стоке, колико је потребно за обрађивање зиратне земље, и онолико економне стоке, колико је потребно за очигледну наставу.

На послетку, свака станица мора имати још и по једну угледну свиларницу за гајење свилених буба, ако дудови у дотичном пределу успевају, по један угледан рибњак, ако за то има природне могућности, и по једну радионицу за изучавање каквога или више заната, који су у вези с пољском привредом.

Величину имања за сваки поједини округ одређује министар народне привреде.

Члан 3.

Пољопривредне станице оснивају се првенствено у атарима окружних вароши.

Потребно земљиште, све нужне грађевине, издржавање питомаца као и све друге потребе за установљење и радњу ових станица дужни су дати дотични окрузи.

Ове трошкове дужни су сносити сви грађани округа по сразмери непосредне порезе.

Пројекте буџета примања и издавања ових станица састављају надлежни окружни економи у споразуму са окружном скупштином, а одобрава их министар народне привреде.

Члан 4.

Избор места за оснивање ових станица врши комисија, која се састоји из окружног начелника, окружног економа, окружног инжињера, окружног лекара, председника дотичне општине и по једног заступника сваког среза дотичног округа, које среске скупштине за то изберу.

Ако би у атару окружне вароши, где се станица има подићи, било државнога земљишта угоднога за то, онда ће се оно првенствено и употребити, ако то одобри министар народне привреде. Ако пак нема државнога земљишта, или га има, али није угодно за то, или га министар народне привреде не може да уступи, а међу тим има општинске утрине, угодне за станицу, онда ће се она бесплатно и узети.

У случају да у атару општинском, где се станица има подићи, не буде ни државнога ни општинскога земљишта, угоднога за то, узеће се оно од приватних лица путем експропријације и исплатити. Но ако не би било ни оваког земљишта угоднога за то, министар народне привреде може одобрити да се станица оснује у којем од среских места, дотичног округа.

Члан 5.

Угледна имања ових станица морају бити тако уређена, да се на њима могу видети они начини газдовања, који се у дотичним окрузима на средњим имањима могу најкорисније применити.

Управник станице имаће, према томе, потпуну слободу односно газдовања на имању, поступања с добијеним производима и руковања стоком, имајући при томе увек и једино интересе станице у виду; но све ове манипулатије морају бити проведене кроз рачунске књиге и нужним документима оправдане.

Приходи станица имају се употребити на издржавање њихово и по томе на олакшицу станичног буџета.

Рачуне о примању и издавању пољопривредних станица прегледају и разрешнице издају три члана окружне скупштине, које она за то изјере и овласти.

За имовину станице и исправност рачуна одговоран је њен управник.

Члан 6.

Пољопривредним станицама управљају и свима пословима у њима руководе надлежни окружни економи.

Њима се приододају у помоћ по 2—3 помоћника од свршених ученика ратарске или подобне школе, с годишњом платом од по 800—1000 дин., а које поставља министар народне привреде.

Управници и помоћници имају у станици бесплатан стан и огрев.

Члан 7.

Уз сваку станицу мора постојати још и поједна практична пољопривредна школа за вежбање земљорадничких синова.

У ову практичну пољопривредну школу дужне су све општине дотичнога округа шиљати сваке године по једнога питомца из своје средине.

друже
Питомци могу бити само они, који знају читати и писати, који имају преко 16 година живота, који су здрави и добро развијени, који су доброг владања и који се код својих кућа баве земљорадњом.

Изабрани питомци морају се избора примити.

Члан 8.

Поред ових питомаца примаће се у практичне пољопривредне школе, а у колико буде имало места, и друга лица, која би хтела да о своме трошку ове школе уче.

За своје издржавање у овим школама они су дужни плаћати по онолико колико дотични округ за своје питомце.

И за њих важе све одредбе овог закона као и за окружне питомце.

Члан 9.

Течај практичне пољопривредне школе траје две године.

У овој практичној школи изучаваће се све гране пољске привреде; но из ових неће се држати ученицима нарочита предавања у школи, него ће им се објашњавати све пољопривредне радње за време самога рада.

Осим тога ученици ће се усавршавати у читању, писању и рачунању.

На свршетку двогодишњег школовања они су дужни положити практични пољопривредни испит.

Одлични ученици ових школа одликоваће се, по положеном испиту, наградама у пољопривредним предметима.

Члан 10.

Све пољопривредне радње на овим станицама дужни су извршивати ученици практичних пољопривредних школа под надзором и по упуштвима управника станице или његових помоћника.

За непослушност, немарност и лоше владање, управник станице може казнити ученике: укором, затвором од 1—10 дана и отпуштањем из школе.

Казна отпуштања извршина је ако је одобри Министар Народне Привреде.

Упражњено место кога питомца попуњава се.

Члан 11.

Пољопривредне станице стоје под надзором Министра Народне Привреде.

Он се овлашћује да пропише и правилник за извршење овог закона.

Члан 12.

Пољопривредне станице не плаћају порез ни прирез.

Члан 13.

Сем ових пољопривредних станица могу се подизати и по срезовима по изјављеној жељи дотичнога среза и одобрењу Министра Народне Привреде.

Члан 14.

Овај закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.

Препоручујемо Нашим министрима: народне привреде, унутрашњих послова и финансија, да овај закон обнародују и о његовом се извршењу старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

3 јула 1898 године
у Нишу.

АЛЕКСАНДАР С. Р.

(М. П.)

Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,

министр правде,

К. Н. Христић С. Р.

Министар
народне привреде,
С. М. Лозанић С. Р.

Министар
унутрашњих дела,

Јевр. А. Андоновић С. Р.

Министар финансија,

Ст. Д. Поповић С. Р.

ЦКБ-ДР. ЗСЗЗ